

**અસ્વીકરણ:** સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

**DISCLAIMER:** The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

**અમદાવાદ ખાતે ગુજરાતની ઉચ્ચ અદાલતમાં  
આબિટ્રેશન એક્ટ નંબર હેઠળ આર/પિટિશન. ૫૯/૨૦૨૩**

=====

- ૧ શું સ્થાનિક અખબારોના પત્રકારોને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપવામાં આવી શકે છે? ના.  
૨ પત્રકારને સોંપવામાં આવે કે નહીં? હા.  
૩ શું ન્યાયાધીશશ્રી ચુકાદાની અંતિમ નકલ જોવા માંગે છે? ના.  
૪ શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણના અર્થઘટન અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈપણ આદેશ અંગે કાયદાના નોંધપાત્ર પ્રશ્નનો સમાવેશ થાય છે? ના.

=====

**શ્રી કૃષ્ણ કેશવ લેબોરેટરીઝ લિમિટેડ.**

**વિરુદ્ધ**

**ઓરીએન્ટલ વીમા કંપની લીમિટેડ**

=====

ઉપસ્થીતી : શ્રી પાર્થ ડી પટેલ (૯૭૫૪)–અરજદાર (ઓ) નંબર ૧ માટે  
શ્રી વિભૂતી નાનાવતી (૫૧૩)–પ્રતિવાદી (ઓ) નંબર ૧ માટે

=====

**કોરમ: માનનીય મુખ્ય ન્યાયમૂર્તી શ્રીમતી સુનીતા અગ્રવાલ**

**તારીખ: ૧૯/૦૪/૨૦૨૪**

**CAV જજમેન્ટ**

૧. આબિટ્રેશન એન્ડ કન્સિલીએશન એક્ટ, ૧૯૯૬ની કલમ ૧૧ (૬) નો ઉપયોગ કરીને (ત્યારબાદ સંક્ષિપ્તતા માટે 'એક્ટ, ૧૯૯૬' તરીકે ઓળખવામાં આવે છે), અરજદાર અહીં પક્ષકારો વચ્ચે ઉદ્ભવતા વિવાદનો ચુકાદો આપવા અને નિર્ણય લેવા માટે એકમાત્ર મધ્યસ્થીની નિમણૂક માટે આવ્યો હતો, જે તારીખની ૨૪.૦૩.૨૦૨૧ વીમા પોલિસીના સંબંધમાં સામાન્ય નિયમો અને શરતોની કલમ નંબર '૧૩' અનુસાર છે.

૨. કો-ઇન્સ્યોરન્સ પોલિસી સ્ટાન્ડર્ડ ફાયર એન્ડ સ્પેશિયલ પેરિલ્સ પોલિસી (મટિરિયલ ડેમેજ) હોવાથી, ન્યૂ કોટન મિલ, અમરાઈવાડી, અમદાવાદ નજીક ક્રમ નંબર '૩૧' પર સ્થિત ફેક્ટરી પરિસરમાં સ્થિત અરજદારની સંપત્તિના વીમા માટે ૩૧.૦૩.૨૦૨૧ થી ૩૦.૦૩.૨૦૨૨ સુધીના સમયગાળા માટે ઉભા થયેલા વિવાદને મધ્યસ્થીને મોકલવાની માંગ કરવામાં આવી છે. રિલાયન્સને વીમા પોલિસીની સામાન્ય શરતો અને શરતોની કલમ '૧૩' પર મૂકવામાં આવે છે, જે વિવાદ નિવારણ પદ્ધતિ તરીકે મધ્યસ્થી માટે પ્રદાન કરે છે.

૩. વિવાદને મધ્યસ્થીને મોકલવા માટે અરજદારના દાવાનો નિર્ણય કરવા માટે, કેસની કેટલીક સુસંગત હકીકતો, ટૂંકમાં, અહીં નોંધવાની છે. અરજદારના કારખાનાના પરિસરમાં પોલિસીના સમયગાળા દરમિયાન ૧૦.૧૧.૨૦૨૧ પર આગનો અકસ્માત થયો હતો અને અરજદારે વીમા કંપની (પ્રતિવાદી) પાસે રૂ. ૫,૧૦,૩૩,૧૮૮/- સર્વેક્ષક દ્વારા પરિસરની તપાસ કરવામાં આવી હતી અને ૮.૮.૨૦૨૨ તારીખનો અંતિમ અહેવાલ રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો જેમાં ગુકસાન/ગુકસાનનું મૂલ્યાંકન રૂ. ૨,૪૮,૧૫,૮૩૪/-, વીમા પોલિસીના નિયમો અને શરતોના આધારે જો કે, અરજદાર રજૂ કરે છે કે, સર્વેક્ષક દ્વારા આકારણી કરાયેલ ગુકસાન સામે, પ્રતિવાદીએ માત્ર રૂ. ૩૫,૮૮,૮૭૮-તારીખ ૬.૧.૨૦૨૩ ના ડિસ્ચાર્જ વાઉચર મુજબ સંપૂર્ણ અને અંતિમ સમાધાન તરીકે એવી દલીલ કરવામાં આવે છે કે અરજદારે રૂ. ૩૫,૮૮,૮૭૮- ડિસ્ચાર્જ વાઉચર પર સમર્થન કરીને ૧૬.૦૧.૨૦૨૩ પર વિરોધ હેઠળ જો કે, પ્રતિવાદી દ્વારા ૧૮.૦૧.૨૦૨૩ તારીખનો ઈ-મેલ મોકલવામાં આવ્યો હતો જેમાં અરજદારને રૂ. ૩૫,૮૮,૮૭૮- (પ્રતિવાદીને) સ્વચ્છ સ્થાવર આપીને એવી દલીલ કરવામાં આવે છે કે અરજદાર માટે રૂ. ૩૫, ૮૮, ૮૭૮/- પ્રતિવાદીને કિલન ડિસ્ચાર્જ આપીને કારણ કે પ્રતિવાદી દ્વારા આપવામાં આવેલા વળતરની માત્રાના સંદર્ભમાં ગંભીર વિવાદ છે. તેના પરિણામે, પ્રતિવાદીને ૩૦.૦૧.૨૦૨૩ તારીખની કાનૂની નોટિસ આપવામાં આવી હતી, જેના પર ૧૦.૦૩.૨૦૨૩ પર અસ્પષ્ટ અને

ત્રાસદાયક જવાબ આપવામાં આવ્યો હતો.આમ, હાલની નીતિ હેઠળ ચૂકવવાપાત્ર વળતરની રકમ અંગે નીતિમાંથી ઉદ્ભવતા વિવાદને મધ્યસ્થતાની પ્રક્રિયા દ્વારા ઉકેલવામાં આવે છે.

૪. પ્રતિવાદી વીમા કંપનીએ અરજદાર દ્વારા આર્બિટ્રેશન કલમ લાગુ કરતી ૩૦.૦૧.૨૦૨૩ તારીખની નોટિસના જવાબમાં અને વર્તમાન અરજીમાં દાખલ કરેલા સોગંદનામામાં સ્પષ્ટ વલણ અપનાવ્યું છે કે પ્રતિવાદી કંપનીએ વાચલ લાઈન મશીનરીના નુકસાન માટેના દાવાને ધ્યાનમાં લીધો નથી, જે ૩૧.૩.૨૦૨૧ થી પોલિસીની શરૂઆત પછી ૨૧ ઓક્ટોબર, ૨૦૨૧ ના રોજ પેદા થયેલ ભરતિયું સાથે ખરીદવામાં આવી હતી.એવું સ્પષ્ટપણે જણાવવામાં આવ્યું છે કે વર્તમાન અરજદાર દ્વારા આ નીતિ હેઠળ વાચલ લાઈન મશીનરીનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો ન હતો કારણ કે તે નીતિની શરૂઆત પછી અરજદારના પ્લાન્ટમાં કાર્યરત કરવામાં આવી હતી, એટલે કે ૩૧.૦૩.૨૦૨૧.પોલિસીની તારીખની શરૂઆત પછી અરજદાર દ્વારા ખરીદવામાં આવેલી મશીનરી આપમેળે આવરી લેવામાં આવશે નહીં.વધુમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે વીમા માટે પોલિસી પસંદ કરતી વખતે, અરજદારે "વીમા ઉમેરણો, ફેરફાર અને વિસ્તરણ પરની છૂટ" ના "ADD-ON કવરેજ" નો વિકલ્પ પસંદ કર્યો ન હતો.આમ, નવી મશીન માટે કોઈ વીમા કવચ ઉપલબ્ધ નહોતું, જે પોલિસીની શરૂઆતની તારીખ પછી ખરીદવામાં આવ્યું હતું.વધુમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે વીમાની પોલિસીની શરતો હેઠળ ઉપરોક્ત મશીનનું કવરેજ ન હોવાને કારણે વાચલ લાઈન મશીનરીના નુકસાન માટે સર્વેક્ષક દ્વારા ગણવામાં આવેલી રકમનો દાવો વિતરણ વાઉચરમાં સમાવેશ કરવામાં આવ્યો ન હતો.તે નકારી કાઢવામાં આવે છે કે મુદ્દો વળતરની માત્રાના સંદર્ભમાં છે, તેના બદલે દલીલ એ છે કે વિવાદ નીતિની આર્બિટ્રેશન કલમ ૧૩ ની મર્યાદામાં આવતો નથી.પ્રતિવાદીના આ વલણ માટે, પ્રત્યુત્તરમાં, એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે પ્રતિવાદી નીતિની શરતો અનુસાર કવરેજ ન હોવાને કારણે વાચલ લાઈન મશીનરીના દાવાને નકારી શકે નહીં.

૫. વીમા કંપનીના વલણને રદિયો આપતા અરજદારના જાણીતા વરિષ્ઠ વકીલે ભારપૂર્વક દલીલ કરી છે કે પોલિસી હેઠળ કવરેજ ન હોવાના આધારે અથવા અન્ય કોઈ કારણસર આંશિક ચુકવણીનો ઇનકાર કરવાનો મુદ્દો મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા નક્કી કરવામાં આવશે. સર્વેક્ષકના અહેવાલ મુજબ અંદાજિત નુકસાન વિશે અરજદારના દાવાને ધ્યાનમાં રાખીને, અરજદાર દ્વારા દાવો કરવામાં આવેલી રકમ ચૂકવવાપાત્ર છે કે નહીં તે મુદ્દાની આ અદાલત દ્વારા પૂર્વ-રેફરલ તબક્કે તપાસ કરી શકાતી નથી.

૬. સર્વોચ્ચ અદાલતના સાત ન્યાયાધીશોની બેન્ચના નિર્ણય પર રિલાયન્સ મૂકવામાં આવે છે-ડુરો ફેલ્ગુરા, એસ. એ. વિ. ગંગાવરમ પોર્ટ લિમિટેડ [(૨૦૧૭) ૯ SCC ૭૨૯] અને

૨૦૨૩ની સુધારાત્મક અરજી (સી) નંબર ૪૪માં

(ફરીથી: આર્બિટ્રેશન એન્ડ કન્સિલીએશન એક્ટ, ૧૯૯૬ અને ઇન્ડિયન સ્ટેમ્પ એક્ટ, ૧૯૮૯ હેઠળ આર્બિટ્રેશન એગ્રીમેન્ટ્સ વચ્ચે આંતરક્રિયા) [૨૦૨૩ એસસી ઓનલાઇન એસસી ૧૬૬૬], રજૂઆત કરવી કે મધ્યસ્થી સ્વાયત્તતાનો સિદ્ધાંત મધ્યસ્થી કાયદાના ક્ષેત્રમાં એક અભિન્ન તત્વ છે. મધ્યસ્થી કરારના અસ્તિત્વ અથવા માન્યતાના સંદર્ભમાં કોઈપણ વાંધા પર આધાર રાખવા સહિત તેના પોતાના અધિકારક્ષેત્રના શાસન માટે મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલની ક્ષમતા એ પણ સૂચવે છે કે મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલને રાષ્ટ્રીય અદાલત તરફથી પૂરતી સ્વાયત્તતા પ્રાપ્ત છે. આર્બિટ્રેશન એક્ટનો એક મુખ્ય ઉદ્દેશ આર્બિટ્રેશન પ્રક્રિયામાં અદાલતોની દેખરેખની ભૂમિકાને ઘટાડવાનો છે. પક્ષની સ્વાયત્તતા અને આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા વિવાદનું સમાધાન એ આર્બિટ્રેશન કાયદાની ઓળખ છે. લવાદની કાર્યવાહીમાં અદાલતો અથવા ન્યાયિક અધિકારીઓની ભૂમિકા એવા સંજોગો સુધી મર્યાદિત છે જ્યાં લવાદની પ્રક્રિયાના સફળ અમલીકરણ અને અમલીકરણ માટે ન્યાયિક અધિકારીઓનો ટેકો જરૂરી છે. આર્બિટ્રેશન એક્ટ "અમુક સંજોગોમાં કાયદા દ્વારા જરૂરી હોય ત્યારે જરૂરી સહાય અને સહાયક પ્રદાન કરીને આર્બિટ્રેશન પ્રક્રિયાને ટેકો આપવા" માટે અદાલતોની ભૂમિકાની કલ્પના કરે છે. કલમ ૮ અથવા કલમ ૧૧ ના તબક્કે રેફરલ કોર્ટ માત્ર પ્રથમ દષ્ટિએ

નિર્ધારણમાં પ્રવેશી શકે છે.પ્રથમ દષ્ટિએ નિર્ધારણનો કાયદાકીય આદેશ એ સુનિશ્ચિત કરે છે કે રેફરલ અદાલતો આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલના પોતાના અધિકારક્ષેત્ર પર શાસન કરવાના અધિકારને કચડી ન નાખે.કલમ ૫ આર્બિટ્રેશન એક્ટના પ્રકરણ-૧ હેઠળ સ્પષ્ટ રીતે મંજૂરી આપવામાં આવેલી અથવા તેની સાથે વ્યવહાર કરવામાં આવતી બાબતોમાં મધ્યસ્થ કાર્યવાહી પર અધિકારક્ષેત્ર સાથે ન્યાયિક સત્તા ધરાવે છે. જો કે, મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલને વિશિષ્ટ અધિકારક્ષેત્ર આપવામાં આવ્યું હોય તેવી પરિસ્થિતિમાં અદાલતોને મધ્યસ્થીની કાર્યવાહીમાં દખલ કરવા પર પ્રતિબંધ છે.બિન-અવરોધ કલમ આર્બિટ્રેશન એક્ટ હેઠળ સ્પષ્ટ રીતે પૂરી પાડવામાં આવેલી બાબતોના સંદર્ભમાં ન્યાયિક હસ્તક્ષેપની હદને મર્યાદિત કરે છે. આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૧૮ અને ૧૧ હેઠળ ન્યાયિક હસ્તક્ષેપની હદનો અર્થઘટન કરવામાં કલમ ૫ મદદરૂપ છે. કલમ ૫માં ન્યાયિક બિન-હસ્તક્ષેપનો સામાન્ય નિયમ છે.તેથી, આર્બિટ્રેશન એક્ટની દરેક જોગવાઈનો અર્થ કલમ ૫ ને ધ્યાનમાં રાખીને થવો જોઈએ જેથી ન્યાયતંત્રના લઘુત્તમ હસ્તક્ષેપના કાયદાકીય હેતુને સાચી અસર મળે.

૭. એવી વિનંતી કરવામાં આવી હતી કે ૨૦૧૫ના સુધારા અધિનિયમના ઉદ્દેશો અને કારણોનું નિવેદન જણાવે છે કે પેટા-કલમ (૬એ) કલમ ૧૧માં એવી જોગવાઈ કરવા માટે દાખલ કરવામાં આવી છે કે સુપ્રીમ કોર્ટ અથવા હાઈકોર્ટ પેટા-કલમ (૪) થી (૬) હેઠળની અરજી પર વિચારણા કરતી વખતે "મધ્યસ્થતા કરારની તપાસ સુધી મર્યાદિત રહેશે".૨૦૧૫ ના સુધારા અધિનિયમના અમલમાં આવવા સાથે, કલમ ૧૧ હેઠળ રેફરલ તબક્કે પ્રારંભિક તપાસની પ્રકૃતિ આર્બિટ્રેશન કરારના અસ્તિત્વ સુધી મર્યાદિત છે.કલમ ૧૧ (૬એ) એ કાયદાની નવી સ્થિતિ નક્કી કરી છે, જે સર્વોચ્ચ અદાલતના અગાઉના નિર્ણયો દ્વારા નિર્ધારિત સ્થિતિનો આધાર છીનવી લે છે.આ સૂચવે છે કે સંસદ મધ્યસ્થતા પહેલાના તબક્કે અદાલતોના અધિકારક્ષેત્રને શક્ય તેટલું ન્યૂનતમ સ્તર સુધી મર્યાદિત રાખવાનો ઇરાદો ધરાવે છે.

૮. રજૂઆત એ છે કે ૨૦૧૫ ના સુધારા કાયદાની અસર અને અસરને સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા ડુરો ફેલ્ગુરા (ઉપરોક્ત) માં સ્પષ્ટતા કરવામાં આવી હતી કે કલમ ૧૧ (૬ એ) નો સમાવેશ કરવાનો વિધાનસભાનો ઇરાદો રેફરલ કોર્ટના અધિકારક્ષેત્રના અવકાશને માત્ર એક જ પાસા સુધી મર્યાદિત કરવાનો હતો, એટલે કે લવાદ કરારનું અસ્તિત્વ.આબિટ્રેશન એગ્રીમેન્ટનું અસ્તિત્વ નક્કી કરવા માટે, કોર્ટે માત્ર એ તપાસવાની જરૂર છે કે શું અંડરલાઈન કરારમાં એક કલમ છે કે જે કરારના પક્ષો વચ્ચે ઉદ્ભવેલા વિવાદને લગતા આબિટ્રેશનની જોગવાઈ કરે છે.ડુરો ફેલ્ગુરા (સુપ્રા) ના ફકરા નંબર ૪૮ અને ૫૯ માં અવલોકનોને સેવામાં દબાવવામાં આવ્યા હતા, જે નીચે મુજબ વાંચે છે:-

**“૪૮.૨૦૧૫ના સુધારા દ્વારા ઉમેરવામાં આવેલી કલમ ૧૧ (૬એ) નીચે મુજબ છે:**

**“૧૧(૬(ક) સુપ્રીમ કોર્ટ અથવા, યથાસ્થિતિ, હાઈકોર્ટ, પેટા-કલમ (૪) અથવા પેટા-કલમ (૫) અથવા પેટા-કલમ (૬) હેઠળની કોઈપણ અરજી પર વિચારણા કરતી વખતે, કોઈપણ અદાલતના કોઈપણ ચુકાદા, હુકમનામા અથવા આદેશ હોવા છતાં, મધ્યસ્થતા કરારના અસ્તિત્વની તપાસ સુધી મર્યાદિત રહેશે.”** (ભાર મૂકવામાં આવે છે)

કલમ ૧૧ (૬એ) ના વાંચનથી, વિધાનસભાનો ઇરાદો સ્પષ્ટ છે એટલે કે અદાલતે માત્ર એક જ પાસા પર ધ્યાન આપવું જોઈએ અને તેની જરૂર છે- મધ્યસ્થતા કરારનું અસ્તિત્વ.આબિટ્રેશન એગ્રીમેન્ટ છે કે નહીં તે નક્કી કરવા માટેના પરિબલો શું છે તે આગામી પ્રશ્ન છે.તેનો ઉકેલ સરળ છે-તે જોવાની જરૂર છે કે કરારમાં એવી કલમ છે કે જે કરારના પક્ષો વચ્ચે ઉદ્ભવેલા વિવાદોને લગતા મધ્યસ્થતાની જોગવાઈ કરે છે.

૫૯. ૧૯૯૬ના કાયદાની કલમ ૧૧ (૬) હેઠળ સત્તાનો વ્યાપ એસ. બી. પી. એન્ડ કંપની (ઉપરોક્ત) અને બોધારા પોલીફેબ (ઉપરોક્ત) ના નિર્ણયોને ધ્યાનમાં રાખીને નોંધપાત્ર રીતે વ્યાપક હતો.આ સ્થિતિ ૨૦૧૫માં લાવવામાં આવેલા સુધારા સુધી ચાલુ રહી હતી.સુધારા પછી, અદાલતોએ જે જોવાની જરૂર છે તે એ છે કે મધ્યસ્થતા કરાર અસ્તિત્વમાં છે કે કેમ-કંઈ વધુ નહીં, કંઈ ઓછું નહીં.કાયદાકીય નીતિ અને હેતુ

અનિવાર્યપણે મધ્યસ્થીની નિમણૂકના તબક્કે અદાલતના હસ્તક્ષેપને ઘટાડવાનો છે અને કલમ ૧૧ (૬એ) માં સમાવિષ્ટ આ હેતુને માન આપવું જોઈએ.”

૯. રિલાયન્સને ૨૦૨૩ની ક્યુરેટિવ પિટિશન (સી) નંબર ૪૪ના ચુકાદાના ફકરા નંબર ૧૬૩, ૧૬૪ અને ૧૮૭ના અવલોકનો પર પણ મૂકવામાં આવ્યું છે, જે નીચે મુજબ છે:—

“૧૬૩. આર્બિટ્રેશન કરારના અસ્તિત્વને સાબિત કરવાનો બોજ સામાન્ય રીતે આવા કરાર પર આધાર રાખવા માંગતા પક્ષ પર રહે છે. ભારત જેવા અધિકારક્ષેત્રોમાં, જે સક્ષમતા-ક્ષમતાના સિદ્ધાંતને સ્વીકારે છે, મધ્યસ્થતા કરારના અસ્તિત્વનો માત્ર પ્રથમ દૃષ્ટિએ પુરાવો રેફરલ કોર્ટ સમક્ષ રજૂ કરવો આવશ્યક છે. મધ્યસ્થી કરારના અસ્તિત્વ અથવા માન્યતાના સંદર્ભમાં પક્ષકારોને પુરાવા રજૂ કરવાની મંજૂરી આપીને લઘુ-સુનાવણી હાથ ધરવા માટે રેફરલ કોર્ટ યોગ્ય મંચ નથી. પુરાવાના આધારે મધ્યસ્થતા કરારના અસ્તિત્વ અને માન્યતાના નિર્ધારણને મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલ પર છોડવું જોઈએ. કાયદાની આ સ્થિતિનો અંદાજ કાયદાની સાદી ભાષા પરથી પણ લગાવી શકાય છે.

૧૬૪. કલમ ૧૧ (૬એ) "આર્બિટ્રેશન કરારના અસ્તિત્વની તપાસ" અભિવ્યક્તિનો ઉપયોગ કરે છે. "પરીક્ષા" શબ્દનો ઉપયોગ કરવાનો અર્થ એ છે કે વિધાનસભા ઈચ્છે છે કે રેફરલ કોર્ટે આર્બિટ્રેશન કરારના અસ્તિત્વ માટે પક્ષો વચ્ચેના વ્યવહારોનું નિરીક્ષણ અથવા તપાસ કરવી પડશે. વધુમાં, "પરીક્ષા" શબ્દપ્રયોગ શ્રમસાધ્ય અથવા વિવાદિત તપાસને સૂચિત અથવા સૂચિત કરતો નથી. ૧૦૦ બીજી બાજુ, કલમ ૧૬ પૂરી પાડે છે કે મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલ તેના અધિકારક્ષેત્ર પર "શાસન" કરી શકે છે, જેમાં મધ્યસ્થી કરારનું અસ્તિત્વ અને માન્યતા સામેલ છે. "ચુકાદો" પક્ષકારો પાસેથી પુરાવા સ્વીકાર્યા પછી વિવાદોના ચુકાદાને સૂચિત કરે છે. તેથી, તે સ્પષ્ટ છે કે રેફરલ કોર્ટે માત્ર આર્બિટ્રેશન કરારોના અસ્તિત્વની તપાસ કરવી જરૂરી છે, જ્યારે આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલે તેના અધિકારક્ષેત્ર પર ચુકાદો આપવો જોઈએ, જેમાં આર્બિટ્રેશન કરારના અસ્તિત્વ અને માન્યતાને લગતા મુદ્દાઓ સામેલ છે. શિન-એટ્સુ કેમિકલ કંપની લિમિટેડ વિરુદ્ધ આ અદાલત દ્વારા સમાન દ્રષ્ટિકોણ અપનાવવામાં આવ્યો હતો. અક્ષ ઓપ્ટિક્સાઈબર લિમિટેડ. MANU/SC/૦૪૮૮/૨૦૦૫:(૨૦૦૫) ૭ એસસીસી ૨૩૪.”

૧૮૭. એન. એન. ગ્લોબલ ૨ (ઉપરોક્ત) માં બહુમતીનો નિર્ણય ધારે છે કે પુરાવામાં દસ્તાવેજની અસ્વીકાર્યતા તેને અમલપાત્ર બનાવે છે. જો કે, યોગ્યતા-ક્ષમતાના સિદ્ધાંતની અસર એ છે કે મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલ તેની અમલીકરણક્ષમતા નક્કી કરવાની સત્તા અને સત્તા ધરાવે છે. અમલીકરણનો પ્રશ્ન ટકી રહે છે, ખામીની સારવાર બાકી છે જે સાધનને અસ્વીકાર્ય બનાવે છે. ટ્રિબ્યુનલ અથવા તેના સભ્યોની નિમણૂક કરીને, આ અદાલત (અથવા ઉચ્ચ અદાલતો, જેમ કે કેસ હોઈ શકે છે) માત્ર કલમ ૧૬ માં સ્થાપિત સિદ્ધાંતને અસર કરી રહી છે. આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલની નિમણૂકનો અર્થ એ નથી કે જે કરારમાં આર્બિટ્રેશન કલમ સમાયેલી છે તેમજ આર્બિટ્રેશન કરાર પોતે જ અમલપાત્ર છે. આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલ આ પ્રશ્નોના ચોક્કસ જવાબ આપશે.”

૧૦. માયાવતી ટ્રેડિંગ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ વિ. ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતના નિર્ણય પર વધુ નિર્ભરતા મૂકવામાં આવી છે. પ્રધુત દેબ બર્મન [(૨૦૧૯) ૮ એસ. સી. સી. ૭૧૪] અને ઉપરોક્ત નિર્ણયના ફકરા નંબર ૩ થી ૧૧ ને ઉપરોક્ત રજૂઆતને સાબિત કરવા માટે દબાવવામાં આવ્યા છે કે કલમ ૧૧ (૬) અરજીના તબક્કે માત્ર "મધ્યસ્થતા કરારના અસ્તિત્વ પર ધ્યાન આપવું પડશે અને અન્ય પ્રારંભિક મુદ્દાઓ પર નહીં".

૧૧. ઉપરોક્ત રજૂઆતોને ધ્યાનમાં લેતા, આ અદાલત એનટીપીસી લિમિટેડ વિરુદ્ધ સુપ્રીમ કોર્ટના તાજેતરના નિર્ણયમાં સમજાવ્યા મુજબ કાયદાની સ્થિતિની નોંધ લઈ શકે છે. અધિનિયમ, ૧૯૯૬ની કલમ ૧૧ હેઠળ ઉચ્ચ ન્યાયાલયના પૂર્વ-સંદર્ભિત અધિકારક્ષેત્રના મુદ્દા પર એસ. પી. એમ. એલ. ઇન્ફા લિમિટેડ (૨૦૨૩ એસ. સી. સી. ઓન-લાઇન એસ. સી. ૩૮૯). સર્વોચ્ચ અદાલતે મર્યાદિત અવકાશ પર ભાર મૂક્યો હતો, જેમાં કાયદાની કલમ ૧૧ (૬) હેઠળની અરજી પર વિચાર કરવો પડશે. એ નોંધવામાં આવ્યું હતું કે કાયદામાં કલમ ૧૧ (૬એ) ના આગમન પહેલા રેફરલ અધિકારક્ષેત્રના સંદર્ભમાં કાયદાની સ્થિતિ રાષ્ટ્રીય વીમા રાષ્ટ્રીય વીમા કંપની લિમિટેડ વિરુદ્ધ સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા ઘડવામાં આવેલા એકમાત્ર સ્પષ્ટ સિદ્ધાંત પર આધારિત



હતી.બોધારા પોલીફિબ (પી) લિમિટેડ [(૨૦૦૯) ૧ એસ. સી. સી. ૨૬૭], જેમાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે વિવાદની બિન-સંવેદનશીલતાના મુદ્દાની અદાલત દ્વારા એવા કિસ્સાઓમાં તપાસ કરવી પડશે કે જ્યાં કરારની સમજૂતી અને નિર્વહનનો આરોપ છે.યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા વિ. માસ્ટર કન્સ્ટ્રક્શન કંપની (૨૦૧૧) ૧૨ એસ. સી. સી. ૩૪૯ માં જણાવેલા સિદ્ધાંતને અનુસરીને અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે જ્યારે ડિસ્ચાર્જ વાઉચર, નો-ક્લેમ સર્ટિફિકેટ અથવા સેટલમેન્ટ એગ્રીમેન્ટની માન્યતા વિવાદમાં હોય, ત્યારે કોર્ટે પક્ષકારોને આબિદ્રેશનમાં મોકલતા પહેલા આક્ષેપોની વિશ્વસનીયતાની પ્રથમ દૃષ્ટિએ તપાસ કરવી જોઈએ.ન્યૂ ઇન્ડિયા એસ્યોરન્સ વિ. જીનસ પાવર ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર લિમિટેડ (૨૦૧૫) ૨ એસ. સી. સી. ૪૨૪ માં અન્ય એક નિર્ણયમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું કે છેતરપિંડી, બળજબરી, અપમાન અને અનુચિત પ્રભાવના આરોપોને આરોપો ઉઠાવનારા પક્ષો દ્વારા પુરાવા દ્વારા પ્રથમ દૃષ્ટિએ સમર્થન આપવું આવશ્યક છે.જો કે, સુધારા અધિનિયમ, ૨૦૧૫ દ્વારા કાયદાની કલમ ૧૧માં પેટા-કલમ (૬એ) ના ઉમેરા સાથે, કાયદાની કલમ ૧૧ (૬) હેઠળ કોર્ટનું અધિકારક્ષેત્ર એ તપાસ સુધી મર્યાદિત છે કે પક્ષકારો વચ્ચે મધ્યસ્થી કરાર અસ્તિત્વમાં છે કે કેમ, "તેનાથી ઓછું કંઈ નહીં".માયાવતી ટ્રેડિંગ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ (સુપ્રા) માં ત્રણ ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે દુરો ફેલ્ગુરા (સુપ્રા) માં નિર્ધારિત સિદ્ધાંતોનો પુનરોચ્ચાર કર્યો છે કે કલમ ૧૧ (૬એ) મધ્યસ્થતા કરારના અસ્તિત્વની તપાસ સુધી મર્યાદિત છે અને તેને સંકુચિત અર્થમાં સમજવું જોઈએ જે ઉપરોક્ત ચુકાદામાં નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યું છે.

૧૨. તેમાં એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે વિદ્યા ક્રોલિયા વિરુદ્ધ સર્વોચ્ચ અદાલતની અન્ય ત્રણ ન્યાયાધીશોની બેન્ચ. દુર્ગા ટ્રેડિંગ કોર્પોરેશન [(૨૦૨૧) ૨ એસ. સી. સી. ૧] એ કાયદાની કલમ ૧૧ (૬) હેઠળ પૂર્વ-સંદર્ભિત અધિકારક્ષેત્રના સંદર્ભમાં અતિશય વ્યાપક સિદ્ધાંત રજૂ કર્યો હતો. ઉપરોક્ત નિર્ણયના સંબંધિત ભાગોની નોંધ સર્વોચ્ચ અદાલતે એનટીપીસી લિમિટેડ (ઉપરોક્ત) ના ફકરા નંબર ૨૨માં કરી છે, જે નીચે મુજબ છે:

“૨૨. આ વિષય પરના સમગ્ર કેસ કાયદાને વિધા દ્રોલિયા (ઉપરોક્ત) માં આ અદાલતની ત્રણ ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે ધ્યાનમાં લીધો હતો અને કાયદાની કલમ ૧૧ (૬) હેઠળ પૂર્વ-રેફરલ અધિકારક્ષેત્રના સંદર્ભમાં એક વ્યાપક સિદ્ધાંત નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યો હતો.ચુકાદાનો સંબંધિત ભાગ નીચે મુજબ છે:

“૧૫૩. તદનુસાર, અમારું માનવું છે કે આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૧૧ માં "આર્બિટ્રેશન એગ્રીમેન્ટનું અસ્તિત્વ" અભિવ્યક્તિમાં આર્બિટ્રેશન એગ્રીમેન્ટની માન્યતાના પાસાનો સમાવેશ થશે, જો કે રેફરલ તબક્કે કોર્ટ આ ચુકાદામાં નિર્ધારિત સિદ્ધાંતોના આધારે પ્રથમ દૃષ્ટિએ પરીક્ષણ લાગુ કરશે.વિવાદાસ્પદ અને વિવાદાસ્પદ તથ્યો અને વાજબી દલીલપાત્ર કેસ વગેરેના કિસ્સાઓમાં, અદાલત પક્ષકારોને મધ્યસ્થતા કરારનું પાલન કરવા માટે દબાણ કરશે કારણ કે મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલ પાસે અધિકારક્ષેત્ર અને બિન-મધ્યસ્થતાના પ્રશ્ન સહિત વિવાદો નક્કી કરવા માટે પ્રાથમિક અધિકારક્ષેત્ર અને સત્તા છે.

૧૫૪. "મધ્યસ્થતા કોણ નક્કી કરે છે?" શીર્ષક હેઠળ ચર્ચા." નીચે પ્રમાણે સ્ફટિકીકરણ કરી શકાય છે:

૧૫૪.૧ પટેલ એન્ગમાં નિર્ણયનો ગુણોત્તર.લિમિટેડ [એસ. બી. પી. એન્ડ કંપની વિ.પટેલ એન્ગ.લિમિટેડ, (૨૦૦૫) ૮ એસ. સી. સી. ૬૧૮] મધ્યસ્થતા અધિનિયમની કલમ ૮ અથવા ૧૧ હેઠળ અરજીનો નિર્ણય કરતી વખતે અદાલત દ્વારા ન્યાયિક સમીક્ષાના અવકાશ પર, ૨૦૧૬ ના અધિનિયમ ૩ દ્વારા સુધારાઓ (૨૩-૧૦-૨૦૧૫ થી પૂર્વલક્ષી અસર સાથે) અને ૨૦૧૯ ના અધિનિયમ ૩૩ દ્વારા સુધારાઓ (૯-૮-૨૦૧૯ થી અસર સાથે) પણ હવે લાગુ નથી.

૧૫૪.૨.આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૮ અને ૧૧ હેઠળ અદાલતના ન્યાયિક સમીક્ષા અને અધિકારક્ષેત્રનો અવકાશ સમાન છે પરંતુ અત્યંત મર્યાદિત અને પ્રતિબંધિત છે.

૧૫૪.૩.સામાન્ય નિયમ અને સિદ્ધાંત, ૨૦૧૬ ના અધિનિયમ ૩ અને ૨૦૧૯ ના અધિનિયમ ૩૩ માંથી સ્પષ્ટ કાયદાકીય આદેશને ધ્યાનમાં રાખીને, અને વિભાજનક્ષમતા અને યોગ્યતા-ક્ષમતાના સિદ્ધાંતને

ધ્યાનમાં રાખીને, મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલ એ બિન-મધ્યસ્થતાના તમામ પ્રશ્નો નક્કી કરવા અને નિર્ણય લેવા માટે પસંદગીની પ્રથમ સત્તા છે.કોર્ટને આબિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૩૪ (૨) (એ) ની પેટા-કલમો (i), (૨) અથવા (૪) અથવા કલમ ૩૪ (૨) (બી) ની પેટા-કલમ (i) ના સંદર્ભમાં ચુકાદા પછી બિન-મધ્યસ્થતાના પાસાઓ પર "સેકન્ડ લુક" ની સત્તા આપવામાં આવી છે.

૧૫૪.૪.ભાગ્યે જ વિલંબ કરનાર તરીકે કોર્ટ કલમ ૮ અથવા ૧૧ ના તબક્કે દખલ કરી શકે છે જ્યારે તે સ્પષ્ટ રીતે અને દેખીતી રીતે ચોક્કસ હોય કે આબિટ્રેશન કરાર અસ્તિત્વમાં નથી, અમાન્ય છે અથવા વિવાદો બિન-મધ્યસ્થી છે, જો કે બિન-મધ્યસ્થતાની પ્રકૃતિ અને પાસું, અમુક અંશે, ન્યાયિક તપાસનું સ્તર અને પ્રકૃતિ નક્કી કરશે.પ્રતિબંધિત અને મર્યાદિત સમીક્ષા એ છે કે જ્યારે બાબત સ્પષ્ટ રીતે "બિન-મધ્યસ્થી" હોય ત્યારે પક્ષોને મધ્યસ્થી કરવા માટે દબાણ કરવામાં આવે તે તપાસવું અને તેનું રક્ષણ કરવું અને ડેડવુડને કાપી નાખવું.જ્યારે બિન-મધ્યસ્થતાને લગતી દલીલો સ્પષ્ટ રીતે દલીલપાત્ર હોય ત્યારે અદાલત મૂળભૂત રીતે આ બાબતનો સંદર્ભ આપશે; જ્યારે સંક્ષિપ્ત કાર્યવાહીમાં વિચારણા અપૂરતી અને અનિર્ણિત હશે; જ્યારે તથ્યોને પડકારવામાં આવે છે; જ્યારે મધ્યસ્થતાનો વિરોધ કરનાર પક્ષ વિલંબની ચુકિતઓ અપનાવે છે અથવા મધ્યસ્થતાની કાર્યવાહીના સંચાલનને અવરોધે છે.મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલના અધિકારક્ષેત્રને છીનવી લેવા માટે અદાલત માટે નાની સુનાવણી અથવા વિસ્તૃત સમીક્ષામાં પ્રવેશવાનો આ તબક્કો નથી, પરંતુ વૈકલ્પિક વિવાદ નિવારણ પદ્ધતિ તરીકે મધ્યસ્થતાની અખંડિતતા અને અસરકારકતાને સમર્થન અને સમર્થન આપવાનું છે." (ભાર મૂકવામાં આવે છે)

૧૩. એન. ટી. પી. સી. લિમિટેડ (ઉપરોક્ત) માં ફરો નંબર '૨૩' પછી 'પ્રથમ દષ્ટિએ સમીક્ષા' ની કસોટી દ્વારા નેવિગેટ કરતા પૂર્વ-રેફરલ તબક્કે ન્યાયિક તપાસના મર્યાદિત અવકાશ સાથે ચર્ચા કરવામાં આવી છે, જે નીચે મુજબ સમજાવવામાં આવી છે:-

“૨૩. પૂર્વ-સંદર્ભિત તબક્કે ન્યાયિક તપાસનો મર્યાદિત અવકાશ 'પ્રથમ દષ્ટિએ સમીક્ષા' ની કસોટી દ્વારા નેવિગેટ કરવામાં આવે છે.આ નીચે પ્રમાણે સમજાવવામાં આવે છે:

“૧૩૩. કલમ

૮ના સંદર્ભમાં પ્રથમ દષ્ટિએ કેસને

પક્ષકારો દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલા કેસના ગુણદોષ સાથે ભેળસેળ ન કરવો જોઈએ, જે આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ સ્થાપિત કરવાના છે.તે દાવાના વિષયને માન્ય આર્બિટ્રેશન કરાર હેઠળ પ્રથમ દષ્ટિએ મધ્યસ્થી કરવા માટે પ્રતિબંધિત છે.પ્રથમ દ્રષ્ટીએ કેસનો અર્થ એ છે કે આ પાસાઓ પરના દાવાઓ પ્રામાણિક છે.જ્યારે અલગતા અને યોગ્યતા-ક્ષમતાના સિદ્ધાંતો અને આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૩૪ સાથે વાંચવામાં આવે છે, ત્યારે રેફરલ કોર્ટ પક્ષોને મૂંઝાયા વિના પાલન કરવા માટે દબાણ કરશે સિવાય કે તેનાથી વિપરીત સારા અને નોંધપાત્ર કારણો હોય.

૧૩૪. પ્રથમ દષ્ટિએ તપાસ એ સંપૂર્ણ સમીક્ષા નથી પરંતુ સ્પષ્ટપણે અને દેખીતી રીતે અસ્તિત્વમાં ન હોય તેવા અને અમાન્ય આર્બિટ્રેશન કરારો અને બિન-મધ્યસ્થી વિવાદોને દૂર કરવા માટેની પ્રાથમિક પ્રથમ સમીક્ષા છે.સંદર્ભ તબક્કે પ્રથમ દષ્ટિએ સમીક્ષા એ છે કે ડેડવુડને કાપી નાખવું અને સીધા કિસ્સાઓમાં બાજુની શાખાઓને કાપી નાખવી જ્યાં બરતરફી ખુદી અને પેલ્યુસિડ હોય અને જ્યારે તથ્યો અને કાયદા પર મુકદ્દમો પ્રથમ તબક્કે બંધ થવો જોઈએ.જ્યારે કોર્ટને ખાતરી હોય કે કોઈ માન્ય મધ્યસ્થી કરાર અસ્તિત્વમાં નથી અથવા વિવાદો/વિષય-બાબત મધ્યસ્થીપાત્ર નથી, ત્યારે જ કલમ ૮ હેઠળની અરજી નામંજૂર કરવામાં આવશે.આ તબક્કે, અદાલતે ઝાડીઓમાં ખોવાઈ ન જવું જોઈએ અને હકીકતોના વિવાદાસ્પદ પ્રશ્નો નક્કી કરવા જોઈએ નહીં.રેફરલ કાર્યવાહી પ્રારંભિક અને સંક્ષિપ્ત હોય છે, નાની સુનાવણી નહીં.

૧૩૫. બીજી તરફ, કરારની રચના, અસ્તિત્વ, માન્યતા અને બિન-મધ્યસ્થતાને લગતા મુદ્દાઓને સંબંધિત વિવાદો/દાવાઓના ગુણદોષમાં રહેલા મુદ્દાઓ સાથે જોડવામાં આવશે અને એકબીજા સાથે જોડવામાં આવશે.તેઓ તથ્યાત્મક અને વિવાદિત હશે અને મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા નિર્ણય લેવામાં આવશે.

૧૩૬. અમે ખૂબ સૂચિત થવા માંગતા નથી, તેમ છતાં અવલોકન કર્યું છે કે અદાલત કાયદેસર કારણોસર, જાહેર અને ખાનગી સંસાધનોનો બગાડ

અટકાવવા માટે, ન્યાયિક વિવેકબુદ્ધિનો ઉપયોગ કરીને સઘન છતાં સંક્ષિપ્ત પ્રથમ દષ્ટિએ સમીક્ષા કરી શકે છે, જ્યારે તે સભાન રહે છે કે તે મધ્યસ્થી પ્રક્રિયાને મદદ કરવા માટે છે અને મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલના અધિકારક્ષેત્રને હડપવા માટે નથી. રેફરલ તબક્કે વિગતવાર સંપૂર્ણ સમીક્ષા અથવા લાંબી સમીક્ષા હાથ ધરવાથી વિવાદ નિવારણ પદ્ધતિ તરીકે આર્બિટ્રેશનની અખંડિતતા અને અસરકારકતાને નબળી પાડવામાં અવરોધ ઊભો થશે અને વિલંબ થશે. તેનાથી વિપરીત, જો કોર્ટ દરમિયાનગીરી કરવા માટે ખૂબ અનિચ્છા અનુભવે છે, તો તે આર્બિટ્રેશન અને કોર્ટ બંનેની અસરકારકતાને નબળી પાડી શકે છે. એવા કેટલાક કિસ્સાઓ છે કે જ્યાં પ્રથમ દષ્ટિએ તપાસ માટે વધુ ઊંડાણપૂર્વક વિચારણા કરવાની જરૂર પડી શકે છે. અદાલતનો પડકાર એ છે કે જ્યારે તે પ્રથમ દષ્ટિએ કેસની તપાસ કરશે અથવા સંયમ રાખશે ત્યારે યોગ્ય રકમ અને સંદર્ભ શોધવાનો છે. કાનૂની હુકમને રેફરલ તબક્કે આર્બિટ્રેશન અવરોધક ચુકિતઓ ટાળવા અને જ્યારે બાબત સ્પષ્ટ રીતે બિન-મધ્યસ્થી હોય ત્યારે પક્ષોને મધ્યસ્થી કરવાની ફરજ પાડવામાંથી બચાવવા વચ્ચે યોગ્ય સંતુલનની જરૂર છે.

૧૪૦. તદનુસાર, જ્યારે એવું લાગે છે કે પ્રથમ દષ્ટિએ સમીક્ષા અનિર્ણિત રહેશે, અથવા અપૂરતી વિચારણા પર કારણ કે તેમાં વિગતવાર તપાસની જરૂર છે, ત્યારે આ બાબત પક્ષકારો દ્વારા સંમતિ દ્વારા પસંદ કરાયેલ મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા અંતિમ નિર્ણય માટે છોડી દેવી જોઈએ. વિલંબ ન કરવો અથવા વિલંબ ન કરવો અને વિલંબ અને અવરોધ લાવવા માટે એક ચુકિત તરીકે રેફરલ કાર્યવાહીનો ઉપયોગ કરવાથી પક્ષકારોને નિરાશ ન કરવા એ અંતર્ગત તર્ક છે. આવા કિસ્સાઓમાં આ તબક્કે અદાલતો દ્વારા સંપૂર્ણ સમીક્ષા આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલના અધિકારક્ષેત્રનું અતિક્રમણ કરશે અને અદાલતો અને આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલ વચ્ચે અધિકારક્ષેત્રની ફાળવણી કરતી કાયદાકીય યોજનાનું ઉલ્લંઘન કરશે. આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલ સાથે પ્રાથમિક અને પ્રથમ ન્યાયાધીશ તરીકે મુકદ્દમાનું કેન્દ્રીકરણ ફાયદાકારક છે કારણ કે તે વિવાદોના ઝડપી અને કાર્યક્ષમ સમાધાનમાં મદદ કરે છે.” (ભાર મૂકવામાં આવે છે)

૧૪. આમ, એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે સામાન્ય નિયમ અને વિધા દ્રોલિયા

(ઉપરોક્ત) માં નિર્ધારિત સિદ્ધાંતોને અનુસરીને, સર્વોચ્ચ અદાલતે સતત એવું માન્યું છે કે મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલ એ બિન-મધ્યસ્થતાના તમામ પ્રશ્નો નક્કી કરવા અને નક્કી કરવા માટે પસંદગીની પ્રથમ સત્તા છે.

૧૫. ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાનમાં રાખીને, તે એન. ટી. પી. સી. લિમિટેડમાં ફકરા નંબર '૨૪' થી '૨૮' માં નીચે મુજબ રાખવામાં આવી હતી:-

“૨૪. સામાન્ય નિયમ અને વિધા ઢોલિયા (ઉપરોક્ત) માં નિર્ધારિત સિદ્ધાંતને અનુસરીને, આ અદાલત સતત એવું માનતી રહી છે કે મધ્યસ્થતા ટ્રિબ્યુનલ એ બિન-મધ્યસ્થતાના તમામ પ્રશ્નો નક્કી કરવા અને નિર્ણય લેવા માટે પસંદગીની પ્રથમ સત્તા છે. પ્રવીણ ઇલેક્ટ્રિકલ્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ વિ. ગેલેક્સી ઇન્ફ્રા અને એન્જી. પ્રાઇવેટ લિમિટેડ, સંજીવ પ્રકાશ વિ. સીમા કુકરેજા અને અન્ય, અને ઇન્ડિયન ઓઇલ કોર્પોરેશન લિમિટેડ વિ. એન. સી. સી. લિમિટેડ, પક્ષકારોને આર્બિટ્રેશન માટે મોકલવામાં આવ્યા હતા, કારણ કે આમાંના દરેક કેસમાં બિન-મધ્યસ્થતાના વાંધા પર પ્રથમ દૃષ્ટિએ સમીક્ષા અનિર્ણિત હોવાનું જણાયું હતું. સામાન્ય સિદ્ધાંતના અપવાદને અનુસરીને કે અદાલત પક્ષકારોને મધ્યસ્થતા માટે સંદર્ભિત કરી શકશે નહીં જ્યારે તે સ્પષ્ટ છે કે કેસ સ્પષ્ટ રીતે અને દેખીતી રીતે બિન-મધ્યસ્થી છે, બી. એસ. એન. એલ. અને એન. આર. વી. માં. નોર્ટેલ નેટવર્ક્સ ઇન્ડિયા (પી) લિમિટેડ અને સિકંદરાબાદ કેન્ટોનમેન્ટ બોર્ડ વિ. બી. રામચંદ્રેયા એન્ડ સન્સ, પક્ષકારોના દાવાઓ સ્પષ્ટ રીતે સમય-પ્રતિબંધિત હોવાથી મધ્યસ્થીનો ઇનકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

૨૫. સોયની આંખ: ઉપર ઉલ્લેખિત ઉદાહરણો કાયદાની સ્થિતિને સ્પષ્ટ કરે છે કે કાયદાની કલમ ૧૧ (૬) હેઠળ અદાલતોની પૂર્વ-સંદર્ભિત અધિકારક્ષેત્ર ખૂબ જ સાંકડી છે અને બે પૂછપરછ કરે છે. પ્રાથમિક તપાસ આર્બિટ્રેશન કરારના અસ્તિત્વ અને માન્યતા વિશે છે, જેમાં કરારના પક્ષો અને ઉપરોક્ત કરાર માટે અરજદારની ગોપનીયતા વિશેની તપાસનો પણ સમાવેશ થાય છે. આ એવી બાબતો છે જેની રેફરલ કોર્ટ દ્વારા સંપૂર્ણ તપાસની જરૂર હોય છે. ગૌણ તપાસ કે જે સંદર્ભ તબક્કે જ ઊભી થઈ શકે છે તે વિવાદની બિન-મધ્યસ્થતાના સંદર્ભમાં છે.

**૨૬.** સામાન્ય નિયમ અને સિદ્ધાંત તરીકે, મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલ એ બિન-મધ્યસ્થતાના તમામ પ્રશ્નો નક્કી કરવા અને નક્કી કરવા માટે પસંદગીની પ્રથમ સત્તા છે. નિયમના અપવાદ તરીકે, અને ભાગ્યે જ વિલંબ કરનાર તરીકે, રેફરલ કોર્ટ એવા દાવાઓને નકારી શકે છે જે સ્પષ્ટ રીતે અને દેખીતી રીતે બિન-મધ્યસ્થી છે. વિધા દ્રોલિયા (ઉપરોક્ત) માં નિર્ધારિત સિદ્ધાંતોમાંથી વહેતી આ સ્થિતિને સમજાવતા, આ અદાલતે નોર્ટલ નેટવર્ક્સ (ઉપરોક્ત) માં અનુગામી નિર્ણયમાં જણાવ્યું હતું કે:

“ જપ.૧ .....ન્યાયિક મંચ તરીકે કલમ ૧૧ હેઠળ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરતી વખતે, અદાલત પ્રથમ દૃષ્ટિએ યોગ્ય, તુરંચ અને અપ્રમાણિક મુકદ્દમાની તપાસ કરવા અને તેને નકારી કાઢવા માટે પરીક્ષણનો ઉપયોગ કરી શકે છે. અદાલતોના મર્યાદિત અધિકારક્ષેત્ર રેફરલ તબક્કે ઝડપી અને કાર્યક્ષમ નિકાલની ખાતરી કરશે. રેફરલ તબક્કે, કોર્ટ "માત્ર ત્યારે જ" દખલ કરી શકે છે જ્યારે તે "સ્પષ્ટ" હોય કે દાવાઓ દેખીતી રીતે સમય-પ્રતિબંધિત અને મૂત છે, અથવા ત્યાં કોઈ વિવાદ અસ્તિત્વમાં નથી ”.

**૨૭.** દાવાની બિન-મધ્યસ્થતાની તપાસ કરવા માટે તપાસનું ધોરણ માત્ર પ્રથમ દૃષ્ટિએ જ છે. રેફરલ અદાલતોએ વિવાદિત તથ્યોની સંપૂર્ણ સમીક્ષા હાથ ધરવી જોઈએ નહીં; તેઓ માત્ર પ્રાથમિક પ્રથમ સમીક્ષા સુધી મર્યાદિત હોવા જોઈએ અને તથ્યોને પોતાને માટે બોલવા દેવા જોઈએ. આ માટે અદાલતોએ એ તપાસવાની પણ જરૂર છે કે મધ્યસ્થતા પરનો દાવો પ્રામાણિક છે કે નહીં. હકીકતોની પ્રથમ દૃષ્ટિએ તપાસ એ સ્પષ્ટ નિષ્કર્ષ તરફ દોરી જવી જોઈએ કે દાવો બિન-મધ્યસ્થી છે તે અંગે કોઈ શંકા નથી. બીજી બાજુ, જો સહેજ પણ શંકા હોય તો પણ, વિવાદને આર્બિટ્રેશનમાં મોકલવાનો નિયમ છે.

**૨૮.** સોયની આંખ દ્વારા મર્યાદિત તપાસ જરૂરી અને આકર્ષક છે. જ્યારે બાબત સ્પષ્ટ રીતે બિન-મધ્યસ્થી હોય ત્યારે પક્ષકારોને મધ્યસ્થી કરવાની ફરજ પડવાથી બચાવવા માટે રેફરલ કોર્ટની ફરજ સાથે સંકળાયેલી છે. તેને જાહેર અને ખાનગી સંસાધનોના બગાડને રોકવા માટે સંદર્ભનો ઇનકાર કરવા માટે અદાલતો દ્વારા કાયદેસરની દખલગીરી તરીકે ઓળખવામાં આવે છે. વધુમાં, વિધા દ્રોલિયા (ઉપરોક્ત) માં નોંધ્યા મુજબ, જો મર્યાદિત હોકાયંત્રની અંદર આ ફરજનો ઉપયોગ કરવામાં ન આવે, અને

અદાલત દરમિયાનગીરી કરવા માટે ખૂબ અનિચ્છા અનુભવે, તો તે મધ્યસ્થી અને અદાલત બંનેની અસરકારકતાને નબળી પાડી શકે છે.તેથી, આ અદાલત અથવા ઉચ્ચ અદાલત, જે પણ કેસ હોય, કાયદાની કલમ ૧૧ (૬) હેઠળ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરતી વખતે, ડીએલએફ હોમ ડેવલપર્સ લિમિટેડ વિરુદ્ધ રાજાપુરા હોમ્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડમાં સમજાવ્યા મુજબ, પસંદ કરેલા મધ્યસ્થીના દરવાજા પર અરજદાર દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલા કથિત વિવાદને પહોંચાડવા માટે યાંત્રિક રીતે કાર્ય કરવાની અપેક્ષા રાખવામાં આવતી નથી.

૧૬. એન. ટી. પી. સી. લિમિટેડ (ઉપરોક્ત) માં પ્રસ્તાવિત સોય સિદ્ધાંતની નજર કાયદાની સ્થિતિ વિશે વાત કરે છે કે કાયદાની કલમ ૧૧ (૬) હેઠળ અદાલતોની પૂર્વ-રેફરલ અધિકારક્ષેત્ર ખૂબ જ સંકુચિત છે અને તેમાં બે પૂછપરછ કરવામાં આવે છે:-

(i) પ્રાથમિક તપાસ આર્બિટ્રેશન કરારના અસ્તિત્વ અને માન્યતા વિશે છે, જેમાં કરારના પક્ષો અને ઉપરોક્ત કરાર માટે અરજદારની ગોપનીયતા વિશેની તપાસનો પણ સમાવેશ થાય છે.આ એવી બાબતો છે જેની રેફરલ કોર્ટ દ્વારા સંપૂર્ણ તપાસની જરૂર છે.

((૨) સંદર્ભ તબક્કે જ ઊભી થઈ શકે તેવી ગૌણ તપાસ વિવાદની બિન-મધ્યસ્થતાના સંદર્ભમાં હોય છે.

૧૭. આર્બિટ્રેશન એન્ડ કન્સીલીએશન એક્ટ, ૧૯૯૬ અને ઇન્ડિયન સ્ટેમ્પ એક્ટ, ૧૮૯૯ હેઠળ આર્બિટ્રેશન એગ્રીમેન્ટ્સ વચ્ચે રેફરેન્સ ઇન્ટરપ્લેમાં ૨૦૨૦ની સિવિલ અપીલ No.૧૫૯૯ માં ૨૦૨૧ની સમીક્ષા પિટિશન (C) No.૭૦૪ માં ૨૦૨૩ની ક્યુરેટિવ પિટિશન (C) No.૪૪ માં સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ પ્રશ્ન એ હતો કે જો અંતર્ગત કરાર પર સ્ટેમ્પ કરવામાં ન આવે તો આવા આર્બિટ્રેશન કરાર અમલપાત્ર નહીં હોય અથવા અમાન્ય હશે.આ પ્રશ્નનો જવાબ આપતી વખતે સર્વોચ્ચ અદાલતે એ મુદ્દાની તપાસ કરી છે કે મધ્યસ્થતા અધિનિયમની કલમ ૧૧ (૬) એ મધ્યસ્થતા કરારના અસ્તિત્વની તપાસ કરવા માટે રેફરલ કોર્ટની સત્તાને મર્યાદિત કરે છે અને આવી તપાસ સ્ટેમ્પ અધિનિયમની કલમ ૩૩ હેઠળ સ્ટેમ્પિંગની પર્યાપ્તતા સુધી વિસ્તરતું નથી.



૧૮. ઉપરોક્ત પ્રશ્નનો જવાબ આપતી વખતે, સર્વોચ્ચ અદાલતે વિધા દ્રોલિયા (ઉપરોક્ત), પટેલ એંગના નિર્ણયોનો ઉલ્લેખ કર્યો હતો.લિમિટેડ (સુપ્રા) અને એનટીપીસી લિમિટેડ (સુપ્રા) એ અવલોકન કર્યું છે કે ૨૦૧૫ના સુધારા કાયદાએ પટેલ એન્ગના કહેવતને કાયદાકીય રીતે નકારી કાઢી છે.મર્યાદિત (સુપ્રા).વિધાનસભાએ કલમ ૧૧ (૬) એ હેઠળ સંદર્ભનો અવકાશ મધ્યસ્થતા કારના અસ્તિત્વની તપાસ સુધી મર્યાદિત રાખ્યો હતો."પરીક્ષા" શબ્દનો ઉપયોગ પોતે જ સૂચવે છે કે સત્તાનો અવકાશ પ્રથમ દષ્ટિએ નિર્ધારણ સુધી મર્યાદિત છે.

૧૯. દુરો ફેલ્ગુરા, એસ. એ. (ઉપરોક્ત) નો ઉલ્લેખ કરતા, એ નોંધવામાં આવ્યું હતું કે રેફરલ અદાલતોએ કારના અસ્તિત્વને નિર્ધારિત કરવા માટે માત્ર એક જ પાસાને ધ્યાનમાં લેવાની જરૂર છે, શું અંડર્લિંગ કારમાં આનિટ્રેશન કાર છે કે જે કારના પક્ષો વચ્ચે ઉદ્ભવેલા વિવાદોને લગતા આનિટ્રેશનની જોગવાઈ કરે છે.તેથી, કલમ ૧૧ (૬) એ હેઠળ તપાસનો અવકાશ કલમ ૭ના આધારે આનિટ્રેશન કારના અસ્તિત્વ સુધી મર્યાદિત હોવો જોઈએ.વધુમાં એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે મધ્યસ્થી કારના અસ્તિત્વને સાબિત કરવાનો બોજ સામાન્ય રીતે આવા કાર પર આધાર રાખવા માંગતા પક્ષ પર રહે છે.તે ફકરા નંબર '૧૬૪' અને '૧૬૬' માં નીચે મુજબ જોવા મળ્યું હતું:—

“૧૬૪. કલમ ૧૧ (૬)એ) "આનિટ્રેશન કારના અસ્તિત્વની તપાસ" અભિવ્યક્તિનો ઉપયોગ કરે છે." "પરીક્ષા" શબ્દનો ઉપયોગ કરવાનો અર્થ એ છે કે વિધાનસભા ઈચ્છે છે કે રેફરલ કોર્ટે આનિટ્રેશન કારના અસ્તિત્વ માટે પક્ષો વચ્ચેના વ્યવહારોનું નિરીક્ષણ અથવા તપાસ કરવી પડશે.વધુમાં, "પરીક્ષા" શબ્દપ્રયોગ શ્રમસાધ્ય અથવા વિવાદિત તપાસને સૂચિત અથવા સૂચિત કરતો નથી.

૧૪૮ બીજી બાજુ, કલમ ૧૬ પૂરી પાડે છે કે મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલ તેના અધિકારક્ષેત્ર પર "શાસન" કરી શકે છે, જેમાં મધ્યસ્થી કારનું અસ્તિત્વ અને માન્યતા સામેલ

છે."ચુકાદો" પક્ષકારો પાસેથી પુરાવા સ્વીકાર્યા પછી વિવાદોના ચુકાદાને સૂચિત કરે છે.તેથી, તે સ્પષ્ટ છે કે રેફરલ કોર્ટ માત્ર આર્બિટ્રેશન કરારોના અસ્તિત્વની તપાસ કરવી જરૂરી છે, જ્યારે આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલે તેના અધિકારક્ષેત્ર પર ચુકાદો આપવો જોઈએ, જેમાં આર્બિટ્રેશન કરારના અસ્તિત્વ અને માન્યતાને લગતા મુદ્દાઓ સામેલ છે.શિન-એટ્સુ કેમિકલ કંપની લિમિટેડ વિરુદ્ધ આ અદાલત દ્વારા સમાન દ્રષ્ટિકોણ અપનાવવામાં આવ્યો હતો.અક્ષ ઓપ્ટિકાઈબર લિમિટેડ.

૧૬૫. જ્યારે રેફરલ કોર્ટ પ્રથમ દૃષ્ટિએ અભિપ્રાય આપે છે, ત્યારે ન તો આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલ, ન તો આર્બિટ્રલ એવોર્ડ લાગુ કરતી કોર્ટ આવા પ્રથમ દૃષ્ટિએ દૃષ્ટિકોણથી બંધાયેલી રહેશે.જો રેફરલ કોર્ટ દ્વારા આર્બિટ્રેશન કરારના અસ્તિત્વ અંગે પ્રથમ દૃષ્ટિએ અભિપ્રાય લેવામાં આવે છે, તો તે હજુ પણ આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલને આ મુદ્દાની ઊંડાણપૂર્વક તપાસ કરવાની મંજૂરી આપે છે.આવા કાનૂની અભિગમથી રેફરલ કોર્ટને પ્રથમ દૃષ્ટિએ અસ્તિત્વમાં ન હોય તેવા આર્બિટ્રેશન કરારોને નાબૂદ કરવામાં મદદ મળશે.તે આર્બિટ્રેશન એગ્રીમેન્ટના અસ્તિત્વ અને માન્યતાને લગતા મુદ્દાઓ પર નિર્ણય લેવા માટે આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલની અધિકારક્ષેત્રની ક્ષમતાનું પણ રક્ષણ કરશે."

૨૦. એન. ટી. પી. સી. લિમિટેડ (ઉપરોક્ત) માં સર્વોચ્ચ અદાલતના તાજેતરના નિર્ણયના કાળજીપૂર્વક વાંચનમાંથી, જ્યાં રેફરલ કોર્ટ અને બંધારણીય બેન્ચના નિર્ણય માટે સોય સિદ્ધાંતની નજર રજૂ કરવામાં આવી છે, રેફરલ અદાલતો માટેના માર્ગદર્શક સિદ્ધાંતોને નીચે મુજબ કાઢી શકાય છે:

- (i) સામાન્ય નિયમ તરીકે, મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલ એ બિન-મધ્યસ્થતાના તમામ પ્રશ્નો નક્કી કરવા અને નિર્ણય લેવા માટે પસંદગીની પ્રથમ સત્તા છે.
- ((૨) ઉપરોક્ત નિયમના અપવાદ તરીકે અને ભાગ્યે જ વિલંબ કરનાર તરીકે, રેફરલ કોર્ટ એવા દાવાઓને નકારી શકે છે જે સ્પષ્ટ રીતે અને દેખીતી રીતે બિન-મધ્યસ્થી છે.
- (૩) ન્યાયિક મંચ તરીકે કલમ ૧૧ હેઠળ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરતી વખતે, કોર્ટ પ્રથમ દૃષ્ટિએ યોગ્ય, તુરંચ અને અપ્રમાણિક મુકદ્દમાની તપાસ કરી શકે છે અને તેને નકારી શકે

છે.કોર્ટનો મર્યાદિત અધિકારક્ષેત્ર રેફરલ તબક્કે ઝડપી અને કાર્યક્ષમ નિકાલ સુનિશ્ચિત કરશે.

(૪) રેફરલ તબક્કે, કોર્ટ "માત્ર ત્યારે જ" દખલ કરી શકે છે જ્યારે તે "સ્પષ્ટ" હોય કે દાવાઓ ભૂતકાળમાં પ્રતિબંધિત અને મૃત છે, અથવા ત્યાં કોઈ વિવાદ અસ્તિત્વમાં નથી ".

(v) દાવાની બિન-મધ્યસ્થતાની તપાસ કરવા માટે તપાસનું ધોરણ માત્ર પ્રથમ દૃષ્ટિએ જ છે.રેફરલ અદાલતોએ વિવાદિત તથ્યોની સંપૂર્ણ સમીક્ષા હાથ ધરવી જોઈએ નહીં; તેઓ માત્ર પ્રાથમિક પ્રથમ સમીક્ષા સુધી મર્યાદિત હોવા જોઈએ અને તથ્યોને પોતાને માટે બોલવા દેવા જોઈએ.આ માટે અદાલતોએ પણ તપાસ કરવી જરૂરી છે કે મધ્યસ્થતા પરનો દાવો પ્રામાણિક છે કે નહીં.

(vi) તથ્યોની પ્રથમ દૃષ્ટિએ તપાસ એ સ્પષ્ટ નિષ્કર્ષ તરફ દોરી જવી જોઈએ કે દાવો બિન-મધ્યસ્થી છે તેમાં શંકાના અવશેષ પણ નથી.બીજી બાજુ, જો સહેજ પણ શંકા હોય તો પણ, વિવાદને આબિટ્રેશનમાં મોકલવાનો નિયમ છે.

(vii) સોયની આંખ દ્વારા મર્યાદિત તપાસ જરૂરી અને અનિવાર્ય છે.જ્યારે બાબત સ્પષ્ટ રીતે બિન-મધ્યસ્થી હોય ત્યારે પક્ષકારોને મધ્યસ્થી કરવાની ફરજ પડવાથી બચાવવા માટે તે રેફરલ કોર્ટની ફરજ સાથે જોડાયેલું છે.તેને જાહેર અને ખાનગી સંસાધનોના બગાડને રોકવા માટે સંદર્ભનો ઇનકાર કરવા માટે અદાલતો દ્વારા કાયદેસરની દખલગીરી તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.

(viii) એન. પી. ટી. સી. લિમિટેડ (ઉપરોક્ત) માં નોંધ્યા મુજબ, વિધા ક્રોલિયા (ઉપરોક્ત) માં નિરીક્ષણના સંદર્ભમાં, જો મર્યાદિત હોકાયંત્રની અંદર આ ફરજનો ઉપયોગ કરવામાં ન આવે અને કોર્ટ દરમિયાનગીરી કરવા માટે ખૂબ અનિચ્છા અનુભવે, તો તે મધ્યસ્થી અને કોર્ટ બંનેની અસરકારકતાને નબળી પાડી શકે છે.

૨૧. ઉચ્ચ અદાલત, કાયદાની કલમ ૧૧ (૬) હેઠળ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરતી વખતે,

યાંત્રિક રીતે કાર્ય કરે તેવી અપેક્ષા નથી, માત્ર પસંદ કરેલા મધ્યસ્થીના દરવાજા પર અરજદાર દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલા કથિત વિવાદને પહોંચાડવા માટે.

૨૨. આર્બિટ્રેશન એક્ટ '૧૯૯૬ની કલમ ૧૧ (૬) હેઠળ "આર્બિટ્રેશન એગ્રીમેન્ટના અસ્તિત્વની તપાસ" અભિવ્યક્તિ હેઠળ "તપાસના મર્યાદિત અવકાશ" ને ધ્યાનમાં લેતા, તપાસના મર્યાદિત અવકાશમાં, સોયની નજર દ્વારા, આ અદાલતને લાગે છે કે તાત્કાલિક કેસની હકીકતોની પ્રથમ દૃષ્ટિએ તપાસ, એક અનિવાર્ય નિષ્કર્ષ તરફ દોરી જાય છે કે કોઈ અસ્તિત્વ ધરાવતો દાવો અથવા વિવાદ નથી, કારણ કે, પોલિસીની શરૂઆત પછી ખરીદવામાં આવેલી વાચલ લાઈન મશીનરીના નુકસાન માટે અરજદારનો એકમાત્ર દાવો વીમા પોલિસી હેઠળ આવરી લેવામાં આવ્યો ન હતો. વીમા કંપની, એટલે કે પ્રતિવાદી અરજદારને કથિત નુકસાન માટે વળતર આપવા માટે બંધાયેલો નથી. અરજદારના વિદ્વાન વકીલ વીમા પોલિસી હેઠળ શીશી લાઈન મશીનની બિન-કવરેજ વિશે પ્રતિવાદી વીમા કંપનીના વિદ્વાન વકીલની રજૂઆતો પર વિવાદ કરી શક્યા ન હતા. પરિણામ એ છે કે જો આ બાબત મધ્યસ્થીને મોકલવામાં આવે છે, તો તેના પરિણામે જ્યારે વિવાદ સ્પષ્ટ રીતે બિન-મધ્યસ્થી હોય ત્યારે વીમા કંપનીને મધ્યસ્થી કરવાની ફરજ પડશે. તે સ્પષ્ટ છે કે વાચલ લાઈન મશીનરીના નુકસાન માટે અરજદારનો દાવો આર્બિટ્રેશન એગ્રીમેન્ટ દ્વારા આવરી લેવામાં આવ્યો નથી, જે વીમા પોલિસીમાં સામેલ છે. આમ, કલમ ૧૧ (૬) ના દાયરામાં, તથ્યોની પ્રથમ દૃષ્ટિએ તપાસ પર, તે સ્પષ્ટ છે કે વાચલ લાઈન મશીનરીના નુકસાનને લગતા વિવાદના સંદર્ભમાં કોઈ મધ્યસ્થી કરાર અસ્તિત્વમાં નથી, કારણ કે તે વીમા પોલિસીમાં આવરી લેવામાં આવ્યો ન હતો.

૨૩. અરજદારના વિદ્વાન વકીલનો દાવો કે આ વિવાદને પણ મધ્યસ્થીને મોકલવો જરૂરી છે અને રેફરલ કોર્ટ તેની તપાસ કરી શકતી નથી, તે ખોટી ધારણા હોવાનું જણાય છે, કારણ કે, કાયદાની કલમ ૧૧ (૬) હેઠળ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરતી વખતે, આ અદાલત માત્ર

મધ્યસ્થીને કથિત વિવાદ પહોંચાડવા માટે યાંત્રિક રીતે પોસ્ટ ઓફિસ તરીકે કામ કરે તેવી અપેક્ષા રાખવામાં આવતી નથી.

૨૪. ઉપરોક્ત ચર્ચાને ધ્યાનમાં રાખીને, આ અદાલત એક અનિવાર્ય નિષ્કર્ષ પર પહોંચે છે કે અરજદારનો દાવો બિન-મધ્યસ્થી છે તેમાં કોઈ શંકા નથી.

૨૫. ઉપરોક્ત ચર્ચાને ધ્યાનમાં રાખીને, આનિટ્રેશન પિટિશન રદ કરવામાં આવે છે.

(મુખ્ય ન્યાયાધીશ-સુનીતા અગ્રવાલ)

*This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.*

=====

**અસ્વીકરણ:** સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

**DISCLAIMER:** The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.